

Zadie Smith Novel·lista britànica

“Bob Dylan és un geni, tant si li donen el premi Nobel com si no”

Zadie Smith presenta ‘Sobre la bellesa’ (La Magrana i Salamandra) la seva tercera novel·la, amb crítica social, barreja ètnica i religiosa i una ironia que divideix la mirada entre Europa i Amèrica • Text: Francesc Bombí-Vilaseca • Foto: Jordi Garcia

Sobre la bellesa és una novel·la potser més madura que les dues anteriors...

Quin pensament més depriment! Simplement és un llibre diferent. Hi ha una part del llibre que deu molt a E.M. Forster, i d'altres que beuen d'altres escriptors com a llicència cap als llibres que he estimat. Per a mi va ser com un exercici nostàlgic, i potser per això sembla que tingui aquesta maduresa, i potser està passat de moda en alguns sentits...

No tota la literatura està passada de moda, oi?

No necessàriament ho ha d'estar, aquesta és només la meua manera d'escriure, però no tothom escriu així.

¿Un any i mig després d'haver-la escrit ja hi canviaria coses?

No, quan acabo un llibre tinc clar que era el que volia escriure, i no miro enrere, perquè ja hi ha prou remordiments quan publiques. Estic contenta perquè ja no l'haig d'escriure un altre cop, és un alleujament.

Hi ha una part erudita sobre estètica i art. ¿Va ser una excusa per investigar un tema que l'atreia?

De Rembrandt, per exemple, no en sabia res abans d'escriure el llibre, i va ser una bona oportunitat per implicar-m'hi, m'encanta, vaig anar diverses vegades a veure els seus quadres... Dels llibres que he escrit sempre m'acaba agradant més el procés que no pas les històries en si, com quan amb *L'home dels autògrafs* vaig aprendre molt sobre el judaisme, o llibres que vaig llegir per escriure *Dents blanques* i que no hauria llegit de cap altra manera i es van quedar amb mi com records... No recordo gaire afectuosament la resta dels llibres.

Encara la cataloguen com a escriptora jove, però ja no ho és tant...

Abans deia que era *molt jove* ara només sóc *joveneta*... Però avui sembla que som joves des dels 18 fins als 45 anys, i així comprem més coses i som eternament joves. És interessant, perquè si mirem la història de la literatura, especialment l'europea, publicar una primera novel·la als 24

anys era una cosa ben normal, tant al segle XIX com al XX, ningú diria que és obra d'algú particularment jove, potser fins i tot era una mica tard... Però ara... què se suposa que has de fer, als 24? Col·locar-te? No sóc gaire bona per col·locar-me...

A més de la literatura i l'art, a *Sobre la bellesa* hi ha molta música... M'ha fet gràcia trobar la versió de *Hallelujah* de Leonard Cohen que va fer Jeff Buckley...

És una cançó preciosa, és molt difícil sentir-la i no plorar... El meu marit va tenir la sort de poder-lo veure tocar a Cambridge, abans que es morís, i una amiga meua va tenir-hi una relació, cosa força extraordinària, però jo, la veritat, és que no l'havia sentit fins fa relativament

**“La poesia és poesia i el ‘hip hop’ és ‘hip hop’.
Cap ‘rapper’ vol ser poeta, ni a l'inrevés!”**

poc... La veritat és que no tinc gaire gust musical, tot i que la música m'emociona, la meua col·lecció de discos és horrible, hi ha molta música pop dolenta.

I de rap i hip hop no hi entén? Perquè els seus personatges sí que en saben...

El hip hop és l'excepció al que acabo de dir, sí que en sé bastant; podria mantenir una conversa seriosa amb un altre fan i no semblaria tonta. És una música que trobo bonica, i només he intentat posar coses boniques al llibre, tot i que de vegades era difícil perquè volia posar-hi cites de Tupac i Biggie però era molt car i ja vaig decidir no tornar-ho a fer: és ridícul. A *L'home dels autògrafs* hi surt una paròdia de la cançó dels Beatles *Norwegian Wood* i em volien fer pagar! Ho vaig haver de canviar per poder tirar endavant.

Creu que el rock, el pop o el hip hop són literatura?

Però per què ho han de ser? La poesia és poesia i el hip hop és hip hop. Cap rapper vol ser poeta, ni tampoc a l'inrevés! És tan bo l'un com l'altre? Depèn! Puc pensar en precises peces de Tupac amb què disfruto més que amb alguns poemes horribles!

Cada any es rumoreja que Bob Dylan guanyarà el premi Nobel...

¿I això canviaria el fet que Dylan fos un geni? No, Bob Dylan és un geni, tant si li donen el premi Nobel com si no.

La novel·la tracta també les relacions entre blancs i negres. Quin és el seu posicionament sobre això?

L'únic que intento és tenir personatges que viuen, es mouen, són humans i fan la seva.

De vegades els blancs tenim aquesta fixació...

Simplement he decidit que els problemes dels blancs no siguin les meves preocupacions. Cal explicar

Defensant-se a l'atac

Zadie Smith (Londres, 1975) no va entrar fort amb la seva primera novel·la: va arrasar ja abans de publicar-la, i el terrabastall de *Dents blanques* l'any 2000 es va convertir en un fenomen que al seu torn va fer de la seva autora un referent tot i que amb prou feines tenia 24 anys. Des de llavors, la seva relació amb la premsa és tensa. El 2002 va publicar *L'home dels autògrafs*, i tot i que la crítica no la va jutjar amb gaire bons ulls, ella va continuar públicament sent valorada gairebé com una estrella exòtica, més que no pas com una escriptora. En tot cas, reconeix una actitud dura a les entrevistes però esgrimeix: "Només intento protegir-me, si no ho fes no podria escriure. És o jo o els llibres: i els llibres han de guanyar". Però Smith no és escriptora per casualitat. "És la feina que havia somiat, és perfecta. Mai he considerat seriosament fer res més. I ho disfruto molt, perquè si no, no ho faria", assegura. Amb només 31 anys, és conscient que li queda molt per fer: "No sé com serà el meu estil, en realitat encara estic començant, potser d'aquí a tres o quatre llibres en podrem començar a parlar. Ara mateix construeixo llibres i no penso en l'estil, que no hauria de ser un esforç sinó el reflex de la pròpia personalitat". Ara, amb *Sobre la bellesa* (en català a La Magrana, en castellà a Salamandra, igual que els llibres anteriors), ha escrit un homenatge als llibres que li agraden, especialment al *Howard's End*, d'E.M. Forster, amb un cert discurs teòric sobre l'art que també es pot aplicar a la literatura. "Si estàs interessat en les idees veus clar que no estan separades de la vida: són la vida. De vegades sembla que els lectors, com a mínim a la Gran Bretanya, pensen que els escriptors intel·lectuals o teòrics són artificiosos, però és que són així. Per què s'han de disfressar les coses, no? Als meus llibres la gent pensa, perquè les persones que m'interessen són les que pensen", explica.

que el món sencer es pot veure des d'una perspectiva diferent de la seva, que hi ha coses que potser no cal considerar. Potser se senten el centre de l'univers, més val deixar-los sols, és un problema universal, però penso que està particularment concentrat en els blancs europeus. La gent és gent i ja està. A Saul Bellow sempre li preguntaven per què parlava tant dels jueus, però avui podem pensar en ell i la seva obra sense haver de pensar immediatament en els jueus, sinó que es pensa en la condició humana.

¿L'espanta la gran repercussió que ha tingut des de la primera novel·la?

Com més hi penso més em pregunto per què hi ha gent a qui li pugui interessar l'atenció que desperto, especialment als periodistes... Tinc molts amics que han escrit llibres i ningú n'ha fet cas i allò és molt pitjor! Dono les gràcies als lectors. No és que l'atenció mediàtica m'agradi gaire, però la preferixo al silenci sepulcral, que seria terrible.

Quina és la seva manera diària d'escriure?

És una més de les coses que faig. Cal netejar la casa, fer administració, enviar cartes, pagar factures... les típiques coses que la gent fa el cap de setmana jo les faig cada dia... són distraccions deliberades. Però es veu que els escriptors no tenim mai temps d'escriure.

De vegades pensem que un escriptor només pot passar-se el dia escrivint i pensant en el seu món tancat...

Tinc un amic que es lleva a les set del matí i escriu fins a mitjanit! Creu-t'ho! Tot el que sento sobre com treballen els altres escriptors em fa sentir malament, de manera que no hi penso. Només intento fer la meva, i treballo millor quan tinc una data d'entrega. En definitiva visc gairebé com un estudiant, però amb més diners i sense compartir pis: estudio tot el dia, llegeixo llibres, escriu notes... encara sóc incapaç de llegir un llibre sense un llapis a la mà; des que vaig anar a Cambridge la meva vida ha estat un llarg dia de lectura.

¿És molt diferent Cambridge de la universitat que retrata a *Sobre la bellesa*?

El pas per Cambridge va ser l'experiència més important de la meua vida, i en tinc molta nostàlgica. Vaig tenir molta sort i vaig tenir professors increïbles. Quan vaig entrar a la facultat no sabia res i quan vaig sortir és com si m'hagués transformat del tot, van ser els tres anys més intensos de la meua vida. Hi ha gent que acaba la facultat i sap que no hi pensarà mai més, però jo ja sabia que estaria trista quan marxés.

La família és un eix clau del seu llibre...

Sí, les famílies sempre m'han interessat, la idea d'escriure una història d'amor senzillament no té cap interès per a mi. Només puc escriu-

"Tots els poetes han d'acabar publicant novel·les... si volen menjar"

re quan veig possibilitats en una història, i suposo que l'amor pot ser a la història, però dins la família és diferent, és la manca d'opció, que m'interessa. Potser per això no vaig a cap teràpia, perquè escriu...

Hi ha un personatge inspirat en el seu germà?

Sí, és un dels pocs personatges que tenen un reflex real, i em va ser molt útil escriure sobre algú que coneixes, no me n'havia adonat fins llavors, potser ara ho faré més sovint. Però si intento escriure tan sols un 1 per cent de la meua mare, el meu marit o un amic em portaria 50.000 pàgines, és impossible fer-ho amb honestat perquè cada segon seria una mentida, de manera que només n'agafes algunes característiques i en fas un personatge.

Aquest personatge, Levi, es passa mitja novel·la fent veure que és algú que no és: més negre, més pobre, més... autèntic...

És una confusió metafísica: no pots ser més negre o més camallarg o menys nassut que el que ets... És com quan diuen que tal o

qual dona és poc femenina: com pot ser més o menys femenina? La feminitat és genètica! Al final les dones s'acaben preocupant de si són o no prou dones. A mi m'ho han dit més d'una vegada, però jo sóc una dona, i el concepte de dona m'ha d'incloure a mi per força. Potser tot això té a veure més aviat amb els prejudicis: també deu tenir a veure amb pensar que ser negre no inclou ser intel·ligent, ben educat o viure en una casa bonica... Potser cal ampliar els conceptes, i que les paraules amplii els seus referents.

El seu marit, Nick Laird, és un poeta que a més escriu novel·les...

Tots els poetes han d'acabar publicant novel·les... si volen menjar. De fet no em va sorprendre que ho fes, és com si ja ho tingués assumit, però ell mateix sent que el seu punt fort és la poesia, que és la seva vocació. Però a mi m'agrada escriure novel·les, encara que també estic una mica frustrada perquè no puc escriure poesia. Però simplement escrivim, i ja està.